

РОЛЬ ТА МІСЦЕ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Тимошенко А.В., здобувач (УЕП «КРОК»)

У статті визначено роль та місце митних органів України в забезпеченні економічної безпеки держави.
Ключові слова: економічна безпека держави, митний орган, держава.

Постановка проблеми. Як свідчить світовий досвід, забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності держави, головна умова стабільності і ефективної життєдіяльності суспільства. Вказане пояснюється тим, що ефективна економіка є однією з життєво важливих умов існування суспільства, держави і особи. Тому стан захищеності національної безпеки в сучасному світі, в основному, визначається життєздатністю економіки, її можливостями щодо протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам. Отже забезпечення економічної безпеки є найважливішим національним пріоритетом будь-якої держави [1].

Сама економічна безпека має складну внутрішню структуру, в якій слід виділити такі найважливіші елементи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існуюча економічна незалежність не має абсолютного характеру. Причина у тому, що міжнародний розподіл праці робить національні економіки взаємозалежними. За таких умов економічна незалежність означає можливість контролю стану національного багатства [2], досягнення такого рівня виробництва, його ефективності і якості продукції, який забезпечує конкурентоспроможність держави і дозволяє на рівних брати участь у світовій торгівлі, коопераційних зв'язках і обміні науково-технічними досягненнями.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Стабільність і стійкість національної економіки, що припускають захист власності в усіх її формах, створення умов і гарантій для підприємницької активності, стримування чинників, здатних дестабілізувати ситуацію (боротьба з кримінальними і тіншовими структурами в економіці, недопущення серйозних розривів в розподілі доходів, які загрожують викликати соціальні потрясіння і т.д.). Тому стає не зрозумілим роль та місце митних органів України в забезпеченні економічної безпеки держави, їх основні завдання потребують більш ретельного формалізування.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення ролі та місця митних органів України в забезпеченні економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Після розпаду СРСР і набуття Україною статусу незалежної держави, перед органами виконавчої та законодавчої влади постали першочергові та невідкладні завдання щодо як законодавчого забезпечення розвитку та захисту економічних інтересів держави, так і планування та реалізації заходів становлення та розвитку національного виробника.

Між тим, сучасний стан економіки і зростання її тіншової складової, при якому близько 50% вітчизняної економіки перебуває в «тіні», є значною загрозою національній безпеці і незалежності України. Надзвичайно високий рівень тіншової економіки в Україні негативно впливає на становище у системі світових господарських зв'язків, суттєво знижує її конкурентоздатність на світових ринках капіталів через високу вірогідність потрапляння іноземних інвестицій у тіншовий сегмент економічного простору [3]. При цьому, різке падіння рівня доходів і життя населення ставить під питання саме існування державності в Україні. Причина – тривале ігнорування українською владою проблем економічної безпеки і боротьби з тіншовою економікою. Цим проблемам довгий час не надавалось належного значення.

Сучасні нагальні реформи які проводяться в Україні, крім іншого, глобальним чином торкнулися і сфери зовнішньоекономічної діяльності, зокрема системи митного регулювання, митної справи і митної політики, які є складовою частиною внутрішньої і зовнішньої політики держави. Митна політика стала важливим активним чинником формування економічних стосунків як усередині країни, так і формування її зовнішньоекономічної діяльності.

У цьому контексті важко не відзначити прийняття Верховною Радою України нової редакції Митного кодексу України [5]. Прийнятий на підставі пропозицій Президента України документ передбачає спрощення митного оформлення товарів і супутніх процедур, збільшення прозорості при визначенні митної вартості товарів, у тому числі визначення чіткого переліку умов, при яких Державна митна служба може переглядати цю вартість, інші положення, які безумовно позитивно

вплинуть на подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні та забезпечення її економічної безпеки.

Серед органів виконавчої влади, в завдання яких входить розвиток та захист економічних інтересів, одне з основних місць займає Державна митна служба України.

Згідно статті 544 Митного кодексу України в новій редакції, призначенням митної служби України є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України. У цьому контексті слід виокремити такі основні завдання Митної служби України:

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи;

2) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладених відповідно до закону;

3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзитові, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України;

7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

8) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

9) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності;

10) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

В цілому, слід відзначити, що за минулі роки вдалося багато що змінити в митному законодавстві, підготувати і прийняти засадничі для митної справи документи. Норми і положення, що містяться в цих документах, відповідають світовим. Таким чином, була створена правова основа для діяльності митної служби, вироблення механізмів здійснення зовнішньоекономічної діяльності, інтеграції України у світове господарство, її участі в розвитку міжнародної виробничої кооперації.

За останні роки значно зросла роль Державної митної служби України як відомства, яке бере активну участь в розробці митної політики держави. Впровадження нових технологій стягування митних платежів, забезпечення своєчасного і правильного їх нарахування, організація контролю за їх надходженнями в повному об'ємі до державного бюджету дозволили досягти вагомих економічних результатів. Так, тільки за I півріччя 2012 року відомство перерахувало до бюджету країни 60,9 млрд. грн., що на 25,5%, або на 12,3 млрд. більше, ніж за аналогічний період 2011 р. [4]. «У 2011 р. митниця перерахувала до бюджету на 30 млрд або на 38% більше, аніж у 2010 р. Цьому сприяли спрощення та прискорення митних процедур та поступовий вихід української економіки з кризи. Це підтверджує і зростання загального товарообігу до 152 млрд. дол. США. Тому розраховуючи план на цей рік, Мінфін спирався саме на динаміку росту товарообігу у 2011 році – збільшення на 40%. У 2012 р. до бюджету митниця має дати загалом 122 млрд. грн.» - сказав Голова Держмитслужби Ігор Калетнік.

Пріоритетними напрямками діяльності митної служби були і залишаються: здійснення фіскальної і правоохоронної функцій, вдосконалення технологій митного оформлення і митного контролю, забезпечення економічної безпеки держави і захист її економічних інтересів.

У забезпеченні економічної безпеки України приймають участь усі органи державної влади, це одна з їх конституційних функцій. До компетенції ж митних органів входять такі питання економічної безпеки, як боротьба з контрабандою, незаконними валютними операціями, порушеннями митних правил, наповнення державного бюджету і здійснення заходів державного регулювання по захисту економічних інтересів держави і українських учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Головна функція митних органів по забезпеченню економічної безпеки держави, на

думку автора, полягає у такому впливі на всіх учасників суспільних відносин, який спонукає їх дотримуватися встановлених митно-правових норм.

При цьому, слід відзначити, що економічна безпека держави, її економічні інтереси і їх захист мають різні аспекти: існують, наприклад, внутрішні і зовнішньоекономічні інтереси. При цьому, внутрішньоекономічні інтереси можуть бути пов'язані з розвитком промислового і агропромислового комплексу, транспорту і зв'язку та інше. Засоби і методи, якими митні органи забезпечують економічну безпеку і захист економічних інтересів держави, можна розділити на дві групи:

1. Засоби правового регулювання і методи правоохоронної діяльності. В даному випадку митні органи використовують правове примушення, санкції, заходи захисту. Відповідно до чинного законодавства, застосовують владні повноваження, які дозволяють попереджувати спроби порушення законності. Ця група складає основу правоохоронної діяльності митних органів.

2. Засоби і методи економічного регулювання зовнішньоторговельних відносин. До них відносяться: тарифне регулювання (митні платежі, збори, податки, методи визначення митної вартості, валютний контроль, методи визначення країни походження товарів та ін.) і нетарифне регулювання (ембарго, заборона ввезення або вивезення товарів, встановлення обмежень на ввезення і вивезення товарів: ліцензії, квоти, сертифікація та інші обмеження).

Тобто митне регулювання, яке застосовується митними органами з метою забезпечення економічної безпеки, охоплює цілий комплекс правових, економічних, організаційних і інших заходів, вживаних з метою забезпечення захисту економічних інтересів держави, оптимізації процесів розвитку і забезпечення ефективності торговельно-економічних стосунків, стимулювання розвитку вітчизняної економіки і захистити економіку від проникнення зовнішніх деструктивних елементів.

Щодо фіскальної складової діяльності митних органів, то вона реалізується через стягнення

митних платежів. Фіскальні доходи бюджету формуються в результаті реалізації митними органами як фіскальної (стягування митних платежів), так і правоохоронної (застосування майнових санкцій) функцій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, митна справа - це один з базових інститутів будь-якої економіки. Особливо важлива його роль в державах, які здійснюють перехід від централізованої економіки до ринкової. Це безпосередньо стосується України: при таких масштабних змінах, які зараз відбуваються в нашій країні, необхідно спиратися на ті інструменти, які, в силу своєї природи, мають бути провідниками ринкових реформ.

Завдання митної системи полягає у тому, щоб зістикувати нову економічну систему України з системою світових господарських зв'язків і за рахунок цього дати імпульс розвитку зовнішньоекономічних відносин. Однією з умов, для виконання цього завдання являється подальший розвиток правової бази усієї митної справи, уніфікації митних процедур на основі передового світового досвіду.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Варналій З. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України. - [Електронний ресурс] — <http://www.rainbow.gov.ua/news/25.html>.

2. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: Монограф. / Г.В. Новицький. - К.: Інтертехнологія, 2008. - С. 183-213.

3. Харко Д. Правова природа тіньової економіки: поняття, причини та напрями детінізації // Вісник Львівського університету. - 2011. - № 2. - С. 351.

4. Митниця за I півріччя 2012 р. перерахувала до держбюджету 61 млрд грн. - [Електронний ресурс] — <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2012/07/02/282694>.

5. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2002. - № 38-39. - ст. 288.

Анотація. В статті определена роль и место таможенных органов Украины в обеспечении экономической безопасности государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, таможенный орган, государство.

Summary. The article defines the role and place of the customs authorities of Ukraine to ensure economic security.

Keywords: economic security of the country, the customs authority and the state.

Рецензент к.е.н., доцент УЕП «КРОК» Литвін Н.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАТ Якименко Н.В.